

מרדכי זמיר

הרמב"ם ומלחמתו בשכרות

הפילוסוף ממורה נבוכים, השגחה חומר וצורה

הרמב"ם במורה נבוכים מקדיש ח"י פרקים לנושא ההשגחה (ח-כה). בפרק ח הוא רואה כמאמץ הכרחי את סילוק אבן הנגף הראשית לאמונה בהשגחת ה', והיא ההתאוננות המתמדת של בני אדם על ריבוי הרע בעולם. בהתחלה הוא מציין את הסיבה האובייקטיבית הטבעית של הרע והיא החומר שממנו מורכב כל החי והקיים לרבות האדם. החומר הוא סיבת הרע לכל צורותיו: הטבעי, המוסרי, השכלי והחברתי. יש להשלים עם העובדה שגם אנחנו מורכבים מחומר וצורה (שכל). סיבת הרע המוסרי גם היא מקורה בחומר, וכל פשעי האדם וחטאיו נמשכים אחר החומר שלו ולא אחר צורתו. לעומת זאת הצורה האנושית (הנפש – השכל) היא סיבת השלמות המוסרית. אף על פי שהצירוף של הצורה והחומר הוא הכרח מטאפיזי (האדם הוא יצור פסיכו-פיזי), ניתנה לאדם היכולת להשתלט על החומר, להימנע מתאוות ולהעמידן על צורה ישרה והרמונית בדרך של שביל הזהב. אין לדכא את התאוות ואת הצרכים, אלא רק להגביל את ההפרזה בהן.

לאחר שהרמב"ם חוזר ומסביר שמקור ההפסד גם בתחום הבריאותי וגם בתחום ההתנהגות המוסרית מקורו בחומר שבגוף ולא בצורה שהיא השכל וצלם האלוקים שבאדם, הוא משמיע דברים חריפים מאוד נגד מסיבות האלכוהול, וכך הוא כותב:

לפיכך עדיף למי שהעדיף להיות אדם באמת, לא בהמה בתבנית אדם ותארו, לשים את כל מאודו בהשפלת כל דרישות החומר מאכילה ושתייה ותשמיש וכעס ויתר המידות הנספחות לתאוה ולכעס, ויבוש בהן ויעשה להן מגבלות בנפשו. ומה שא"א בלעדיו כגון האכילה והשתייה – יצטמצם בהם על היותר מועיל, וכפי צורך התזונה לא כפי ההנאה, וגם ימעיט מלדבר בהם ומלהימצא במסיבות העשויות לכך [...] אבל היין הרי דינו כדין האכל במטרה.¹ אבל המסיבות לשתיית המשכרים תהיה

1. הכוונה שישתה מעט בתוך המזון לשרות אכילה שבמעיו וכמו שכתב בהלכות דעות ה, ד).

חרפתם בעיניך יותר גדולה מהתקבצות בני אדם ערומים, חשופי שת הנפנים (המתפנים ליציאות) ביום במקום אחד. ביאור הדבר: היציאה שהיא דבר הכרחי אין לאדם שום עצה לסילוקו, והשכרות פעולת האדם הרע בבחירתו, וגנות גילוי הערוה מפורסם לא מושכל, והפסד הדעת והגוף מרוחקים בשכל, ולפיכך ראוי למי שהעדיף להיות אדם שיתרחק מזה ואל ידבר בו כלל.

הרמב"ם מבקש למחות גם נגד משוררים מבני עמנו ששרו ואפילו בעברית במשתאות ובחתונות בשבח היין. נדמה שמעולם לא נשמעו דברים כה חמורים בגנות השכרות. במילים אחרות: חרפת השכרות החברתית דומה לאנשים המתפנים בעירום לעיני כול. המסקנה הלוגית המתחייבת היא שמוזר מאוד שבני אדם מתביישים להתפנות עירומים ביחד ולאור יום, אבל אין להם שום קושי לקיים מסיבות פומביות לשתיית אלכוהול כדי להשתכר ביחד.

איש ההלכה במשנה תורה

גם במשנה תורה הרמב"ם, "צובע" את הדברים בניסוחיו המיוחדים על פי משנתו:

שמחת יום טוב ביין

כבר בספר המצוות מצוות עשה נד, מזהיר אותנו הרמב"ם על היין וכך הוא כותב:

הציווי שנצטוונו בשמחה ברגלים [...] והוא אומרם בחגיגה ח: שמח בכל מיני שמחה. מזה אכילת הבשר בחגים ושתיית היין ולבישת בגדים חדשים, וחילוק פירות ומיני מתיקה לנערים ולנשים, והשחוק בכלי זמר ובריקוד במקדש במיוחד, והיא שמחת בית השואבה – וכל זה נכנס בכלל אמרו: ושמחת בחגך.

והחמור שבהם הוא חיוב שתיית היין דווקא, כיוון שהוא מיוחד לשמחה.

כך מנוסחים הדברים בהלכות יום טוב פרק ו, הלכות יז–יט:

שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג, עם שאר ימים טובים – כולם אסורים בהספד ותענית. וחייב אדם להיות בהם שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני בניו וכל הנלווים עליו, שנא': (דברים טז, יד) "ושמחת בחגך". אע"פ שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים, כמו שאנו מבארין בהלכות

חגיגה – יש בכלל אותה שמחה : לשמוח הוא ובניו ובני ביתו כל אחד כראוי לו.

כיצד? הקטנים – נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות, והנשים – קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונו, והאנשים – אוכלין בשר ושותין יין, שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין. וכשהוא אוכל ושותה – חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים. אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש – אין זו שמחת מצווה אלא שמחת כרסו. ועל אלו נא': זבחייהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם (הושע ט, ד) ושמחה כזו קלון היא להם, שנא': וזריתי על פניכם פרש חגיכם" (מלאכי ב, ג).

אע"פ שמקור הדברים בתלמוד, הרי שהתוספת החינוכית סוציאלית היא מבית מדרשו של הרמב"ם.

אע"פ שאכילה ושתיה במועדות בכלל מצוות עשה – לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו, אלא כך היא הדת: בבקר – משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בעניין היום וחוזרין לבתייהם ואוכלין, והולכין לבתי מדרשות, קורין ושונן עד חצי היום, ואחר חצות היום – מתפללין תפילת המנחה וחוזרין לבתייהם לאכול ולשתות שאר היום עד הלילה.

מעניין שתכנית סדר היום של החג היא כבר חידוש גמור של הרמב"ם. יש לשים לב שלפני חצות נוהגים רק תפילה, תורה ואכילה, ואילו השתייה נדחית ומוגבלת רק מחצות היום ואילך. וכך הוא ממשיך בהלכה כ:

כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל, לא ימשוך ביין ובשחוק וקלות ראש ויאמר: שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצוות שמחה – שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה, אלא הוללות וסכלות, ולא נצטוונו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל, שנא': תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל (דברים כח, מז) – הא למדת: שהעבודה בשמחה, ואי אפשר לעבוד את ה' לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שכרות.

אכן דברי מוסר המתאימים לרוח הדברים. ולכן הוא מסיים בהלכה כא בתכנית מניעה למלחמה באלכוהול, כי מניעת השתייה ברבים הוא עניין הנוגע לחברה בגלל "המדרון החלקלק":

חייבין בית דין להעמיד שוטרים ברגלים, שיהיו מסבבין ומחפשין בגנות ובפרדסים ועל הנהרות, כדי שלא יתקבצו לאכול ולשתות שם אנשים ונשים ויבואו לידי עברה, וכן יזהירו בדבר זה לכל העם, כדי שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם לשמחה ולא ימשכו ביין – שמא יבואו לידי עברה.

היין בשבת

אף על פי שכתוב בתפילות השבת: "ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג", על פי הרמב"ם אין מצווה לשמוח בשבת באופן זה אלא הוא כותב: "כשם שמצווה לכבד שבת ולענגה – כך כל ימים טובים, שנא': 'לקדוש ה' מכובד'. יחד עם זאת הוא כותב (שבת ו): "מדברי סופרים לקדש על היין ולהבדיל על היין, ואע"פ שהבדיל בתפילה צריך להבדיל על הכוס". וגם זאת הרמב"ם הגביל ליין טבעי: "אין מקדשים אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח. לפיכך אם נתערב בו דבש או שאור אפילו כטיפת החרדל בחבית גדולה אין מקדשים עליו כך אנו מורים בכל המערב. ויש מי שמתיר" (שבת כט, יד).

ארבע כוסות יין בפסח

הרמב"ם בהלכות חמץ ומצה ז, ט כותב: "ארבע כוסות הללו צריך למזוג אותן, כדי שתהיה שתייתן עריבה. הכל לפי היין, ולפי דעת השותה". תוספת זו של הרמב"ם שאינה כתובה במקורותינו התלמודיים היא בניגוד להמלצת המזיגה של רבא שמזג שלש כוסות של מים בכוס אחת של יין. זה גם בניגוד לדעת הרשב"ם שכתב "שמזיגה זו הייתה ביינות שלהם שהיו חריפים מאד, אבל היינות שלנו אינן מצריכות מזיגה כלל" (בבלי, פסחים קח ע"ב). הרמב"ם כותב דברים ברורים.²

2 גם בימינו צריך תמיד למזוג את היין כדי למהול את ריכוזו. וכמה: הכול לפי היין ולפי דעת השותה. כלומר כל אדם יחליט על פי מזגו ובריאותו ועל פי טיב יינו. והעיקר לאזן בין עריבות היין לצלילות דעת השותה.

יין בפורים: ההגבלה היצריתית ביותר

כתוב במסכת מגילה כ ע"ב: "מיחייב איניש לבסומי בפורים עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". על פניו מדובר בשכרות אמתית כחובה הלכתית. הרמב"ם כותב בצורה מקורית בהלכות מגילה ב, טו: "ושותה יין עד שישתכר ויירדם בשכרות". אכן אם יירדם בשכרות כבר לא יידע בין ארור המן לברוך מרדכי וגם לא יתהולל כלל.

חנוכה

לכאורה אין שום חובת שמחה ושתייה בחנוכה. אבל בהלכות חנוכה לאחר שהרמב"ם מספר את נס חנוכה, הוא מפתיע אותנו, והוא הפוסק היחיד שקובע: "ומפני זה התקינו [...] כ"ה בכסלו ימי שמחה והלל" (היד החזקה, הלכות חנוכה ג, ג). מהיכן הוא לומד זאת? מהכתוב בתלמוד: "לשנה הבאה קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה". וימים טובים על פי הרמב"ם הם ימי משתה. וכן כתב רבנו מימון, אביו של הרמב"ם, בסידורו (שרק קטע שרד ממנו): "ויתחייב כל, נכון לו לעשות משתה ושמחה ומאכל לפרסם הנס" (ג, ג).

אכילה ושתייה בערב יום הכיפורים

אין שום זכר ברמב"ם בהלכות שביתת עשור לברייתא המפורסמת, החוזרת ארבע פעמים בתלמוד בבלי, (ברכות ח ע"ב; פסחים סח ע"ב; ר"ה ס ע"א; יומא פא ע"ב) ואף נפסקה להלכה ברי"ף במסכת ביצה בראש פרק שני: "תני חייא בר רב מדפתי כתיב: 'ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב'. וכי בתשעה מתענין? והלוא בעשירי מתענין? אלא לומר לך: "כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי". כל הפוסקים, הרא"ש, הטור והשו"ע, פסקו שמצווה לאכול ולשתות בערב יום כיפור ולשמוח בו. הסיבה הפשוטה היא כדי שנהיה חזקים להתענות ביום הכיפורים, ובכך יהיה לבבנו בטוח שיום הכיפורים יעלה לנו לטובה ולברכה, והקב"ה ימחל עוונותינו ויחתום עלינו שנה טובה ומבורכת.

מדוע הרמב"ם משמיט דין זה? לדברי בעל ערוך השולחן (או"ח תרד), לכאורה היות שמאותה הדרשה של התשעה לחודש לומדים בהמשך דין תוספת יוה"כ עוד מהערב, והרמב"ם הביא את הדבר להלכה בשביתת עשור א, ו: "צריך להוסיף מחול על הקודש שנא': ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב,

כלומר – התחל לצום ולהתענות מערב תשיעי הסמוך לו". לפיכך השמיט הרמב"ם דין אכילה בתשיעי, כי הדרשה נזכרה כבר לתוספת יוה"כ. ברם הרמב"ם הזכיר דין זה דרך אגב בהלכות נדרים ג, ט: "והנודר שיצום יום א' או יום ב' והרי הוא יו"ט או ערב יום הכיפורים – חייב לצום [...] פגע בו חנוכה ופורים – ידחה נדרו [...] הואיל והאיסור בהם מדברי סופרים צריכים חיזוק". יוצא מכאן שערב יום הכיפורים אסור להתענות בו מן התורה כמו ביום טוב ואינו צריך חיזוק. לכן ממשיך לתמוה בעל ערוך השולחן אם האיסור להתענות בערב יום כיפור הוא מן התורה, או אפילו מדרבנן שנשמך על הפסוק, והאדם מחויב לאכול ולשתות בו, הכיצד הרמב"ם אינו מביא דין זה במקומו, בהלכות ערב יום הכיפורים והוא מסתמך רק על מה שיזכיר בדרך אגב בהלכות נדרים? והתשובה – לדעת הרמב"ם אין שום מצווה לאכול בערב יום הכיפורים, לא מדאורייתא ולא מדרבנן, לכן חל הנדר. אבל הדבר הוצרך להזכיר בנדרים, משום שמנהג העולם להרבות בסעודות בערב יום הכיפורים, כמסופר בתלמוד ובמדרשים.

בכל זאת קשה עדיין מדוע לא הזכיר הרמב"ם את מנהג העולם המופיע פעמים כה רבות בתלמוד. אולי מה שהפריע לרמב"ם הוא שכתוב: "כל האוכל ושותה בתשיעי" – חיוב אכילה כהכנה לצום הוא מובן, אבל לחייב לשתות, וכל שתייה הכוונה לייין, ודווקא כהכנה ליום הגדול והקדוש? לפיכך השמיט את הדבר בגלל סכנת שכרות, והשאיר את העניין למנהג המקובל.

שתיית יין בבית האבל

במסכת כתובות ח ע"ב אמר עולא:

עשר כוסות תיקנו חכמים בבית האבל: שלש קדם אכילה, כדי לפתוח את בני מעיו, ושלוש בתוך אכילה כדי לשרות אכילה שבמעיו. ארבע לאחר אכילה: אחד כנגד הזן, ואחד כנגד ברכת הארץ, ואחד כנגד בונה ירושלים, ואחד כנגד הטוב והמטיב. הוסיפו עליהם ארבע: אחד כנגד חזני העיר [חברא קדישא], ואחד כנגד פרנסי העיר [עשירים התורמים לקבורת עניים], ואחד כנגד בית המקדש [שינחמנו המקום מאבלנו בבנינו], ואחד כנגד רבן גמליאל [שהוזיל את הוצאות הקבורה על ידי דוגמה אישית]. התחילו, היו שותים ומשתכרים. החזירו הדבר ליושנה [שלא ישתו יותר מעשר כוסות].

הרמב"ם בהלכות אבל יג, ה כותב: "אין שותים בבית האבל יתר על עשר כוסות לכל אחד ואחד: שלוש קודם אכילה, שלוש בתוך אכילה וארבע לאחר אכילה ולא יוסיף שמא ישתכר". מה עשה הרמב"ם? הוא שינה בעדינות בשלושה עניינים: מהתלמוד אפשר להבין שתקנת השתייה בבית האבל היא חובה, כפי שהבינו רש"י והמאירי, כדי לסייע לפקח על צערו של האבל ככתוב בספר משלי לא, ו: "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש". ואילו הרמב"ם לא כתב הדבר בדרך חיוב, אלא בדרך שלילה, מכאן שהדבר בגדר רשות, ואם שותים – אז לא להגזים. גם הב"י כתב שאף הרמב"ם לא כתב שיש חיוב לשתות כוסות אלו כדי שלא יוסיפו; הרמב"ם איננו נכנס לסיבת הפירוט של שתייה מופרזת זו כדי לא להפוך אותה לחובה או למצווה; הרמב"ם לא כתב בצורה ברורה אם הכוונה שהיו משקים רק את האבל או אולי עם האבל היו שותים גם המנחמים, כפי שאפשר להבין מהביטוי "לכל אחד ואחד", אולם הוא מסיים: "ולא יוסיף שמא ישתכר", והכוונה לאבל בלבד. מתאים הדבר שהוא רומז למה שכתב קודם בהלכה ד ש"למי שמתו מוטל לפניו, אינו מיסב ואוכל, ולא אוכל בשר ולא שותה יין". הרי שאם נקבר המת, מותר לאכול בשר ולשתות יין מעט כדי לשרות אכילה שבמעיו, אבל לא לרוות (והכוונה לשתות לרוויה) שמא ישתכר ויסיח עצמו מן האבלות.

כוס יין של ברכת המזון

מתוך הסוגיות במסכת ברכות ומסכת פסחים אפשר להתרשם מחשיבות הכוס של ברכת המזון: "עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה". הטור והשו"ע מקדישים שני סימנים לכוס יין של ברכת המזון. אצל הרמב"ם כתובות הלכות אלו כרשות. וכך הוא כותב בהלכות ברכות פז, יד-טו:

אם היה שם יין – מביאין כוס מחזיק רביעית ומביאין בשמים ואוחז את היין בימינו ואת הבשמים בשמאלו ומברך ברכת המזון. אח"כ מברך על היין ואח"כ מברך על הבשמים.

אע"פ שאין ברכת המזון צריכה יין, אם ברך על היין כמנהג שאמרנו, צריך שידיח כוס של ברכה מבפנים, ישטוף אותו מבחוץ וימלאנו יין חי (בלתי מזוג). כיוון שהגיע לברכת הארץ – נותן לתוכו מעט מים, כדי

שיהא ערב לשתייה. ואין משיחין על כוס של ברכת המזון, אלא הכל שותקים עד שתכלה ברכת המזון וברכת היין וישתו. דוגמה מצוינת לרעיון השתייה המבוקר והמאוזן. אין לחייב עוד שתיית יין, אבל נהגו לשתות לאחר המזון ועל כן יש לתת לזה אופי טקסי, דתי ורציני.

הלכות נוספות

אצל הרמב"ם אנו מוצאים הלכות נוספות שמטרתן לשמור על צלילות הדעת. בהלכות תפילה ד, יח כותב הרמב"ם: "שיכור אל יתפלל, ואם התפלל תפילתו תועבה. קל וחומר לגבי כהן שאסור לו לשתות רביעית יין (86 סמ"ק) בזמן עבודתו במקדש, כי אם שתה הוא מתחייב מיתה בידי שמים (הלכות ביאת המקדש א, א), וכן לא יישא כפיו לברך את העם בברכת כהנים. עד שיסיר את יינו מעליו, לפי שהוקשה ברכה לעבודה (הלכות תפילה וברכה טו, ו).

עוד כותב הרמב"ם: "מי שהגיע לדרגת שכרותו של לוט [...] אין דבריו כלום ואינו חייב כל עבירה שיעשה" (הלכות נזירות א, יב); "ואין קידושיו קידושין" (הלכות אישות ד, יח); "אם אמר כתבו גט לאשתי, לא אמר כלום, מפני שאין דעתו מיושבת עליו" (הלכות גירושין ב, יד).

הרמב"ם מזהיר במיוחד את בעלי התפקידים הציבוריים להיזהר בין: "החכם השותה לשוכרה הוא חוטא ומגונה ומפסיד חכמתו, ואם השתכר בפני עמי הארץ, הרי זה חילל את ה'" (הלכות דעות ה, ה); "אסור לכל אדם בין כהן בין ישראל להורות כשהוא שתוי" (הלכות ביאת המקדש א, ד). כך גם "חכמי הסנהדרין, שעה שהיו עסוקים בדיני נפשות, היו ממעטין במאכל ואין שותים יין כל אותו היום" (הלכות סנהדרין יב, יב).

הרמב"ם חוזר ומדגיש את הדברים בהלכות סנהדרין כה, ד:

כיוון שנתמנה אדם פרנס על הציבור – אסור בעשיית מלאכה בפני שלושה כדי שלא יתבזה בפניהם [...] קל וחומר לאכול ולשתות ולהשתכר בפני רבים בכניסת עמי הארץ ובסעודת מרעות. אוי לאותם הדיינים שנהגו בכך מעלבון תורת משה, שבזו את דייניה והשפילוה עד ארץ והגיעה עד עפר, וגרמו רעה להם ולבניהם בעולם הזה ולעולם הבא. אף מלך ישראל שצריך לשמש מופת ולא יהיה פרוץ בתאוות, שהרי דבקו הכתוב בתורה יתר משאר העם, "לפיכך אסור לו לשתות דרך שכרות שנא'

במשלי לא, ד: אל למלכים שתו יין, אלא יהיה עוסק בתורה ובדרכי ישראל ביום ובלילה".

התמכרות ליין

ברור שמעבר לביטול הגוף והמוח נשארת שאלת ההתמכרות וההתדרדרות להפקרות.

בהלכות ממרים ז, ד עוסק הרמב"ם בבן סורר ומורה וכותב: "אכל בשר חי ושתה יין חי פטור שזה קרי הוא, ואין אדם יכול להימשך בזה"; "וכן אם אכל בשר מליח ביום השלישי למליחתו, או שתה יין מגיתו – פטור, שאין אדם יכול להמשך בזה".

בסוף הלכות איסורי ביאה כב, כא הוא כותב: "וכן ינהוג להתרחק מן השחוק ומן השכרות ומדברי עגבים, שאלו גורמים גדולים והם מעלות של עריות".

הרמב"ם כרופא

בספר "הנהגת הבריאות" כותב הרמב"ם:

תועלות היין רבות מאד כאשר יילקח כפי מה שראוי, כי הוא אז סיבה גדולה בהתמדת הבריאות ורפואת חוליים רבים. אבל ידיעת לקיחתו איך היא נסתרת מן העם. וזה כי הם לא יכוונו זולת השכרות, והשכרות מזקת מאד. והנה טעה מי שחשב שהשכרות תועיל פעם בחדש. כי השכרות רק הפסד וביטול, כולל כל הגוף ובייחוד במוח. והשיעור הקטן המועיל, ראוי שיילקח אחר צאת המאכל מן האצטומכא. ולא יקרבו אליו הקטנים, כי הוא מזיק להם מאד, יפסיד גופם ונפשותם. כבר אמר גאלינוס כי אין ראוי שיקח הנער ממנו, כי אם אחר אחת ועשרים שנה. וכול מה שיעלה האדם בשנים, יהיה היין מועיל לו יותר. והזקוק לו יותר מן האנשים הם הזקנים.

וכן כתב ב"ספר הקצרת":

הנהגת המשתה [...] אע"פ שכבר הציל השם את מעלת הישמעאלים מזה, ואין צריך להזהיר להישמר מזה, מפני שהיין אסור להם. אבל אע"פ שהיין כולם ימלאו הראש ויזיקו המוח ויחממוהו ויחדשו חולאים רעים וקשים, הרב [שתייה מרובה] הוא העושה מעשה זה, ואין צריך לומר השכרות. אבל השיעור המועט, כשלוש ארבע כוסות מן היין בעת עיכול

המאכל וצאתו מן האצטומכא, תועלתו בהנהגת הבריאות לבני אדם, ורפואת רוב התחלואים גדול מאד. ומכלל תועלותיו, שהוא מטיב העיכול, ויפרח ויצמיח החמימות העיקרי, ויוציא התוספות בזיעה ובשתן. ובכלל כי אם ישתה ממנו מעט בזמן הראוי, הוא סיבה גדולה לתיקון הגוף והנפש בכל העניינים, וכל שכן לזקנים, שאין דרך להם לעמוד בלעדו כיוצא בו. ורובו משחית לנפש ולגוף לכל בני האדם ולכל השנים, מיום היוולדו עד יום מותו.

גם בספר "פרקי משה ברפואה" מצוינת מעלת היין. בעמוד 230: "היין אשר ימזג בכמותו מים יחמם את הגוף כולו, ויתנועע אל כל האברים תנועה מהירה, ויתקן את ליחות הגוף או ירטיבם כששתהו, ויריק הרע מהם". שם, בעמוד 231: "היין הוא מהדברים היותר נאותים למי שיש עילה בכבד שלו, מבלי מורס ה או רוע מזג חם. כי הוא זך ומבשל ומחזק ומתקומם נגד העיפוש. ואם יזדמן שיהיה מורסה, או רוע מזדקר ורטוב יבריאהו". בעמוד 90 מונה הרמב"ם שש סיבות לחיזוק הגוף, הראשונה שבהן היא "שתיית היין בשיווי", כלומר במידה בינונית.

לסיום: בעל המשך חכמה (שמות כ, י) הדגיש כי דברי הרמב"ם בכל ספריו – בפירוש המשניות, ביד החזקה, במורה נבוכים ובספרי הרפואה – "רוח אחת הן", על אף שקיימת השפעה בניסוחים המגוונים. אכן הרמב"ם נלחם בשכרות המנוולת, אבל עודד את השימוש בברכת היין לשמחה של מצווה, לרפא חולים ולעודד נדכאים. הכול במידה ובהתאם להלכה ולשביל הזהב הבריאותי.